

## הבדלה על הכוס

ברכות four and פסוקים a set of today consists of the הבדלה על הכוס:

ברוך אתה ה', א-להינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

ברוך אתה ה', א-להינו מלך העולם, בורא מיני בשמים.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, בורא מאורי האש.

ברוך אתה ה', א-להינו מלך העולם, המבדיל בין קדש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה', המבדיל בין קדש לחול.

What is the source for the practice of reciting these four ברכות as part of הבדלה על הכוס?

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נ"א ע"ב – משנה. אלו דברים שבין בית שמאי ובין בית הלל בסעודה: בית שמאי אומרים, מברך על היום ואחר כך מברך על היין, ובית הלל אומרים: מברך על היין ואחר כך מברך על היום. בית שמאי אומרים: נוטלין לידיים ואחר כך מוזגין את הכוס, ובית הלל אומרים: מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיים. בית שמאי אומרים: מקנח ידיו במפה ומניחה על השלחן, ובית הלל אומרים: על הכסת, בית שמאי אומרים: מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידיים, ובית הלל אומרים: נוטלין לידיים ואחר כך מכבדין את הבית. בית שמאי אומרים: נר ומזון בשמים והבדלה, ובית הלל אומרים: נר ובשמים מזון והבדלה. בית שמאי אומרים: שברא מאור האש, ובית הלל אומרים: בורא מאורי האש . . . בא להן יין אחר המזון, אם אין שם אלא אותו כוס – בית שמאי אומרים: מברך על היין ואחר כך מברך על המזון, ובית הלל אומרים: מברך על המזון ואחר כך מברך על היין.

*Mishnah. These are the points of difference between Beis Shammai and Beis Hillel concerning the proper practices during meals. Beis Shammai say that a Bracha sanctifying the day as Shabbos is first said and then a Bracha over the wine, while Beis Hillel say that a Bracha over the wine is first said and then a Bracha sanctifying the day as Shabbos. Beis Shammai say that washing the hands precedes the filling of the cup, while Beis Hillel say that the filling of the cup precedes the washing of the hands. Beis Shammai say that after wiping his hands with a napkin, the diner places it on the table, while Beis Hillel say that he places it on the cushion. Beis Shammai say that after the meal the floor is swept before the washing of the hands, while Beis Hillel say that the diners wash their hands and then the floor is swept. Beis Shammai say that the proper order for Havdalah is the Bracha over light, then over grace<sup>1</sup>, then over spices, and then over Havdalah, while Beis Hillel say it is the following order: light, spices, grace and Havdalah. Beis Shammai say that the blessing over light concludes with the words, who created<sup>2</sup> the light of the fire, while*

1. This involves a case when the person was in the middle of his meal when Shabbos ended

2. Past tense.

*Beis Hillel say that the words are, who is creating<sup>3</sup> the lights of the fire . . . If wine is served to them after the food, and that is the only cup there, Beis Shammai say that a Bracha is first said over the wine and then the grace over the food, while Beis Hillel say that grace over is first said and then a Bracha over the wine.*

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נא עמוד ב-גמרא. תנו רבנן, דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה: בית שמאי אומרים, מברך על היום ואחר כך מברך על היין, שהיום גורם ליין שיבא וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא; ובית הלל אומרים: מברך על היין ואחר כך מברך על היום, שהיין גורם לקדושה שתאמר. דבר אחר: ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה. תדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם . . .

*Translation: GEMARA. Our Rabbis taught: The points of difference between Beis Shammai and Beis Hillel in relation to a meal are as follows: Beis Shammai say that the Bracha is first said over the sanctity of the day and then over the wine, because it is on account of the day that the wine is used, and moreover the day has already become holy before the wine has been brought. Beis Hillel say that a blessing is said over the wine first and then over the day, because the wine provides the occasion for saying a Bracha. Another explanation: that the blessing over wine is said regularly while the blessing of the day is said only at infrequent intervals and we follow the rule: that which comes regularly always takes precedence over that which comes infrequently. The Halacha is as laid down by Beis Hillel.*

וסברי בית שמאי דברכת היום עדיפא? והתניא: הנכנס לביתו במוצאי שבת – מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה, ואם אין לו אלא כוס אחד – מניחו לאחר המזון ומשלושלו בולן לאחריו! . . . ומכל מקום קשיא! – קא סברי בית שמאי: שאני עיולי יומא מאפוקי יומא, עיולי יומא – כמה דמקדמינן ליה עדיף, אפוקי יומא – כמה דמאחרין ליה עדיף, כי היכי דלא להוי עלן כמשוי.

*Translation: But do Beis Shammai hold that the blessing over the day is more important, seeing that it has been taught: When one goes into his house at the conclusion of Sabbath, he says the Brachos over wine, light and spices and then he says the Bracha of Havdalah. If he has only one cup, he keeps it for after the meal and then says the other Brachos in order after it . . . In any case there is a difficulty! Beis Shammai hold that the entrance of a holy day is different from its outgoing. At its entrance, the earlier we can make it the better, but at its exit, the longer we can defer it the better, so that it should not seem to be a burden on us.*

We previously noted that הברלה and קידוש were parallel activities. If they are, how do we to explain the need to recite the ברכות of בורא מיני בשמים and בורא מאורי האש as part of הברלה?

ספר הרוקח הלכות הברלה סימן שנו-הי לך סדר הברלה. בורא פרי הגפן. תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. ואחר כך בורא עצי בשמים. בפרק ערבי פסחים (דף קג') רב הונא בר' יהודה איקלע לדבי רבא, אייתי לקמיה מאור ובשמים. בריך רבא אבשמים ברישא והדר בריך אמאור. תחלה מברכין על הבשמים לנחם הנפש. וינפש, ווי אבדה נפש. ובפ' כיצד

3. Present tense.

# להבין את התפלה

מברכין (דף מג') אמר רב זוטרא אמר רב מניין שמברכין על הריח. שנא' כל הנשמה תהלל. בגימטריא נשמה הנ"הנית ואחר כך מברך על הנר כשיאות לאורו. נר א-להים נשמת אדם. ואחר כך מברך המבדיל בין קדש לחול.

*Translation: The following represents the order in which we perform Havdalah: the Bracha: Borei Pri Ha'Gafen is recited first based on the rule that what we perform on a more regular basis takes priority. Then we recite the Bracha: Borei Atzei Besamim. In the chapter Arvei Pesachim (Daf 103) Rav Huna son of Rav Yehudah was visiting the home of Rava. Rava brought out a light and spices. Rava made the Bracha over spices first and then recited the Bracha over the fire. We recite the Bracha over spices first in order to bring comfort to the soul. This is based on what we learned: the word: Va'Yinafash represents a combination of words: Woe is me for having the extra soul bestowed on Shabbos taken away from me. In the chapter Kai'Tzad Mivarchim (Daf 43) we learned: Rav Zutra said in the name of Rav: What is the source for the practice to recite a Bracha over spices on Motzei Shabbos? It is the verse: Kol Ha'Nishama Tiballel (all humans will praise G-d). The Gematria of the words: Kol Ha'Nishama Tiballel equals the words: the soul that derives pleasure. Then we recite a Bracha over the lit candle once we have benefited from its light. This is based on the verse: the candle of G-d is the soul of man. Then he recites the Bracha of Ha'Mavdil Bain Kodesh L'Chol.*

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ח דף יב טור ב /ה"ה-כיון שיצת שבת התחיל משמש החושך ובא ונתירא אדם ואמר אלו הוא שכתב בו (בראשית ג', טו') הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, שמא בא לנשכני. ואמר (תהלים קלט', יא') אך חושך ישופני. אמר רבי לוי באותה השעה זמן לו הקב"ה שני רעפין והקישן זה לזה ויצא מהן האור. הדא הוא דכתיב (תהלים קלט', יא') ולילה אור בעדני. ובירך עליה בורא מאורי האש. שמואל אמר לפיכך מברכין על האש במוצאי שבתו' שהיא תחילת ברייתה.

*Translation: Once Shabbos concluded, darkness prevailed. Adam, the first man, became frightened and said: this is the meaning of the verse: it shall bruise your head, and you shall bruise his heel. Adam said: perhaps the snake will bite me. And further said: Surely the darkness shall cover me. Rabbi Levy said: at that moment, G-d prepared for him two stones. Adam then struck the two against each other and caused fire to ignite. That is the meaning of the verse: Light at night for my benefit. Adam then recited the Bracha of Borei M'Orei Ha'Aish over the fire. Shmuel said: that is why we recite the Bracha of Borei M'Orei Ha'Aish on Motzei Shabbos to commemorate the moment at which fire was first created.*

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויגש סימן ו'-ילמדנו רבינו אימתי מברכין על הנר במוצאי שבת? כך שנו רבותינו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. ומניין למדו? מן הקב"ה שנאמר (בראשית א) וירא א-להים את האור כי טוב ואח"כ ויבדל א-להים בין האור ובין החשך. ר' זעירא בר אבהו אמר מכאן שמברכין על הנר במוצאי שבת משיאותו לאורו.

*Translation: May our teacher enlighten us: at what point do we recite the Bracha of Borei M'Orei Ha'Aish on Motzei Shabbos? This is what our Sages taught us: we do not recite the Bracha of Borei M'Orei Ha'Aish on Motzei Shabbos until we benefit from the light. What is the source for that practice? We learn it from G-d's conduct, as it is written: And G-d saw the light and that it was good. Then the verse tells us: And G-d distinguished between light and darkness. Rav Zeira son of Abahu said: this is the source from which we learn that we do not recite a Bracha over the candle on Motzei Shabbos until we*

*have benefited from its light.*

Professor Eliezer Levy in his book: יסודי התפלה in the chapter entitled: הברלה sheds some additional light on why we recite a ברכה over spices on שבת מוצאי שבת:

יסודי התפלה-188- בזמנם יחסו לבשמים חשיבות מיוחדת, שכן הובא, שבימי בית הלל היו רגילין להביא מוגמר אחרי הסעודה ולברך על הבשמים. ("מוגמר" פירושו: בשמים, שמשמים על הנחלים להריח בהם). ומצינו בתוספתא: "בית שמאי או' אוהו כוס יין בימינו ושמן ערב בשמאלו מברך על היין ואחר כך מברך על השמן. ובית הלל או' אוהו שמן ערב בימינו וכוס יין בשמאלו מברך על השמן". נהגו גם "לגמר את הכלים-כדי ליתן ריח בכלים -וכך עשו בערבי שבתות בטבריא ובמוצאי שבתות בצפורי." וגם נהגו לבשם עצמם. וכך בתוספתא: "אל יצא תלמיד חכם לשוק כשהוא מבושם." והתבשמו במוצאי שבת, שזה היה אסור בשבת, וכן במסכת סופרים: "ואין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת, כשהוא מבושם, ובכלים נאים."

*Translation: In their time, they afforded a special significance to spices as we learned that in the days of the House of Hillel they would bring out burning incense after the meal and would then recite the Bracha over spices. (The word: Mugmar is defined as spices that are placed on hot coals to create an aroma). We find in the Tosefta: Beis Shamai say: he holds a cup of wine in his right hand and scented oil in his left hand. He first recites the Bracha over the wine and then he recites the Bracha over the scented oil. Beis Hillel say: He should hold the scented oil in his right hand and the cup of wine in his left hand and he recites the Bracha over the scented oil first. They also followed the practice of treating their dishes in order to cause their dishes to carry a fragrance. That was a practice followed on Friday afternoon in Tiberias and on Motzei Shabbos in Tzippori. They would also follow the practice of applying perfume to themselves. This is what we learned in the Tosefta: A Sage should not go out into the market place while adorned with perfume. They also followed a custom of applying scented oils on themselves on Motzei Shabbos, an act which was not permitted on Shabbos. In a similar vein, we learned in Maseches Sofrim: it is not proper to recite the Bracha upon seeing the New Moon unless it is Motzei Shabbos, after a person has applied scented oils to himself and he is wearing his best clothes.*

In this discussion, we are witnessing additional parallels between ערב שבת and מוצאי שבת. On ערב שבת, lights were lit for a practical reason: i.e. in order to have light within the house on שבת. Lights were similarly lit on מוצאי שבת for a practical reason: i.e. because the lights that had been burning over שבת burnt out and it was necessary to light new candles. In both situations, the acts of lighting were bestowed with a special sanctity. Applying scented oils on מוצאי שבת became a practice in order to distinguish between שבת, when scented oils could not be applied and weekdays, when scented oils could be applied. That act was also given special sanctity. Over time, the practice of applying scented oils on מוצאי שבת fell out of fashion. However, since the community was accustomed to reciting a ברכה over spices on מוצאי שבת, חז"ל found a way to continue the practice by having the community take spices to smell in place of applying scented oils.